

UNIA EUROPEJSKA A ŚWIATOWA ORGANIZACJA HANDLU

Światowa Organizacja Handlu (WTO) gwarantuje międzynarodowy system handlu oparty na uregulowaniach prawnych. Pomimo impasu w negocjacjach handlowych rozważa się modernizację zasad WTO i poszukuje rozwiązania nowych problemów globalnych. Na mocy Traktatu z Lizbony Parlament pełni wraz z Radą rolę współustawodawcy i odgrywa ważną rolę jako organ sprawujący nadzór nad polityką handlową.

W pierwszych dekadach XX w. kwestie handlowe wymagały coraz bardziej złożonych interakcji między państwami, przez co niezbędne stało się utworzenie platformy ułatwiającej i regulującej stosunki handlowe. Zawarty w związku z tym w 1947 r. Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu (GATT) nie tylko stał się forum debaty przy okrągłym stole, dzięki czemu przyjęto wielostronne podejście do handlu, ale również wprowadził system zasad handlowych uznawanych na arenie międzynarodowej. Ideą tej umowy było stworzenie równych warunków działania dla wszystkich członków przez „znaczące obniżenie taryf celnych i innych barier w handlu oraz usunięcie dyskryminacyjnego traktowania w międzynarodowych stosunkach handlowych”^[1].

Ponieważ handel międzynarodowy, poza wymianą dóbr materialnych, objął także wymianę usług i idei, GATT zinstytucjonalizowano i przekształcono w Światową Organizację Handlu (WTO). WTO powstała w 1995 r. w wyniku negocjacji handlowych w ramach Rundy Urugwajskiej i przejęła wcześniejsze umowy handlowe, takie jak sam układ GATT, Porozumienie w sprawie rolnictwa oraz Porozumienie w sprawie tekstyliów i odzieży, jak również inne umowy ogólne. Najważniejszymi nowymi porozumieniami były: Układ ogólny w sprawie handlu usługami (GATS) oraz Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS). W lutym 2017 r. weszła w życie umowa o ułatwieniach w handlu – pierwsza umowa wielostronna od utworzenia WTO. Ponadto, przed kolejną konferencją ministerialną w listopadzie 2021 r. trwają dyskusje nad nowymi pomysłami, jak dalej rozwijać WTO i unowocześnić system, np. w obszarze handlu elektronicznego, ułatwiania inwestycji, subsydiów dla rybołówstwa i przemysłu, aby zwiększyć jego skuteczność oraz dostosować go do szybkiego tempa rozwoju w handlu międzynarodowym.

Statystyki wskazują na wyraźny związek między wolnym i sprawiedliwym handlem a wzrostem gospodarczym. Utworzenie WTO było istotnym krokiem w kierunku bardziej wszechstronnego, a przez to bardziej dynamicznego międzynarodowego

[1]Układ GATT (1947 r.), wprowadzenie.

systemu handlu. WTO działa na rzecz promowania wolnego handlu, zapewniając że państwa będą w trakcie negocjacji handlowych nadal aktywnie usuwać bariery handlowe. Obecnie dwie trzecie członków WTO to kraje rozwijające się, co oferuje gospodarkom w okresie przejściowym i krajom najslabiej rozwiniętym możliwość wykorzystywania otwartego handlu do wsparcia wysiłków prowadzących do rozwoju.

MECHANIZM ROZSTRZYGANIA SPORÓW HANDLOWYCH

Jednym z głównych osiągnięć WTO jest umocnienie Organu Rozstrzygania Sporów uprawnionego do rozwiązywania sporów handlowych i egzekwowania jego decyzji. Mechanizm rozstrzygania sporów to system z góry ustalonych zasad umożliwiających członkom WTO, bez względu na ich siłę polityczną i znaczenie gospodarcze, wnoszenie skarg w przypadku zarzutów o naruszenie zasad WTO i dochodzenie rekompensaty za takie naruszenia. Mechanizm ten przyczynił się do ograniczenia jednostronnych działań obronnych, do których państwa się wcześniej uciekały i które często prowokowały reakcje odwetowe ze strony państw będących ich celem, co prowadziło niekiedy do otwartej wojny handlowej.

System rozstrzygania sporów WTO służy zagwarantowaniu, że silniejsi członkowie nie mają przewagi nad słabszymi, i określa jasne przepisy dotyczące środków odwetowych. Organ Apelacyjny obecnie w praktyce nie istnieje, ponieważ jego członkom wygasł mandat, a wolne stanowiska nie zostały obsadzone. Aby zaradzić tej sytuacji, UE wraz z 22 członkami WTO zaproponowała inicjatywę w postaci alternatywnego mechanizmu zwanego tymczasowym arbitrażem odwoławczym, w skład którego wchodzi 10 arbitrów wysłuchujących odwołań od sprawozdań panelu WTO.

Od czasu utworzenia WTO Unia Europejska należy do stron najczęściej korzystających z systemu rozstrzygania sporów. Unia zaangażowana była w 194 spory, przy czym w 105 przypadkach występowała w charakterze strony skarżącej, a w 89 – strony pozwanej^[2]. W 211 innych sprawach złożyła wniosek o przyznanie statusu strony trzeciej, który umożliwia członkom WTO monitorowanie sporów między innymi stronami. UE reprezentowana przez Komisję Europejską często dąży również do udoskonalenia i doprecyzowania umów WTO, wnosząc do zespołów orzekających i Organu Apelacyjnego o wydanie orzeczeń.

Parlament Europejski bacznie obserwuje przebieg sporów, w które zaangażowana jest UE. Komisja Handlu Międzynarodowego Parlamentu Europejskiego prezentuje swoje stanowisko w sprawie sporów handlowych, przedstawiając sprawozdania, organizując wysłuchania publiczne i składając pytania ustne do Komisji i Rady. Miało to miejsce na przykład w sporze pomiędzy UE a Stanami Zjednoczonymi dotyczącym Airbusa i Boeinga.

RUNDA DAUHAŃSKA I PÓŹNIEJSZY ROZWÓJ WYDARZEŃ

W 2001 r. członkowie WTO rozpoczęli rundę ambitnych wielostronnych negocjacji handlowych zwanych rundą dauhańską lub dauhańską agendą rozwoju. Jej

[2] Dane z 30 września 2021 r.

głównym celem jest uznanie rozwoju za podstawowy element światowego systemu handlu. Negocjacje dauhańskie dążą do zwiększenia roli krajów rozwijających się i podniesienia ich zdolności do czerpania korzyści z handlu międzynarodowego oraz pomocy im w zwalczaniu ubóstwa.

Dauhańska agenda rozwoju opiera się na zasadzie jednolitego pakietu^[3] i nadal trwa.

Negocjacje utknęły jednak w martwym punkcie w ważnych obszarach, głównie związanych z dostępem do rynku. Największe rozbieżności dotyczą stanowisk ważnych krajów wschodzących i krajów lub bloków uprzemysłowionych co do metod przekształcania międzynarodowego systemu handlu.

UE wsparła rozpoczęcie szeroko zakrojonej i ambitnej rundy negocjacji, ponieważ uznała to za najlepszy sposób zapewnienia wszystkim uczestnikom wzrostu gospodarczego i korzyści z rozwoju oraz umożliwienia niezbędnych kompromisów. Pomimo usilnych starań wielu uczestników (w tym zwłaszcza UE) pomyślne zakończenie całego procesu negocjacji wydaje się jednak nieosiągalne.

Członkowie WTO skupili się na mniej kontrowersyjnych obszarach, w których można osiągnąć pozytywne rezultaty w realizacji celów rozwoju zawartych w światowym planie rundy, aby wybrnąć z impasu, w którym znalazły się negocjacje dauhańskie, i powstrzymać protekcjonizm. W grudniu 2013 r. uzgodniono wprowadzenie pierwszego od momentu powstania WTO dwadzieścia sześć lat temu wielostronnego instrumentu prawnego – umowy o ułatwieniach w handlu. Dwa lata później w grudniu 2015 r. osiągnięto dalszy wymierny postęp w postaci porozumienia dotyczącego zasad ograniczających zakłócające handel wsparcie wywozu produktów rolnych, będące kwestią szczególnej wagi dla krajów najslabiej rozwiniętych.

Te osiągnięcia, zwłaszcza wejście w życie umowy o ułatwieniach w handlu w lutym 2017 r., mimo że mniej ambitne niż pierwotne założenia rundy dauhańskiej, potwierdzają zaangażowanie na rzecz wielostronnego systemu handlowego. Kładą one podwaliny pod reformę WTO, która uwzględni nowe globalne wyzwania handlowe i wesprze wielostronne zasady handlu. Parlament uważnie śledzi negocjacje WTO. Przyjął też wiele sprawozdań, w których oceniono postęp rozmów.

Konferencja Parlamentarna ds. WTO, która jest wspólnym przedsięwzięciem Parlamentu Europejskiego i Unii Międzyparlamentarnej, regularnie oferuje możliwość konstruktywnego uczestnictwa (więcej informacji na temat konferencji – zob. poniżej). Parlament kilkakrotnie wzywał do wznowienia negocjacji, podkreślając wagę rundy dauhańskiej dla światowego handlu i rozwoju gospodarczego.

Parlament jest również ściśle zaangażowany w negocjacje porozumień o bardziej ograniczonym zakresie. W grudniu 2015 r. wysłał delegację na posiedzenie ministerialne WTO w Nairobi, a w grudniu 2017 r. – do Buenos Aires. Parlament stale śledzi rozwój wydarzeń w WTO, zwłaszcza w związku z następnym posiedzeniem ministerialnym WTO mającym się odbyć na przełomie listopada i grudnia 2021 r.

[3]Zasada jednolitego pakietu oznacza zwykle, że „nic nie jest uzgodnione, dopóki wszystko nie jest uzgodnione”.

UE I WTO

Od czasu zakończenia drugiej wojny światowej UE odgrywa główną rolę w rozwoju międzynarodowego systemu handlu. Obecnie UE rozważa możliwość unowocześnienia WTO^[4].

Podobnie jak GATT (a następnie WTO), UE powstała z myślą o usuwaniu barier celnych i wspieraniu handlu między państwami członkowskimi. Jednolity rynek UE wzorowano po części na zasadach i praktykach GATT. Unia zawsze należała do głównych propagatorów skutecznego handlu międzynarodowego opartego na zasadach praworządności. Taki system pomaga zapewnić przedsiębiorstwom z UE dostęp do rynków zagranicznych na sprawiedliwych zasadach, przez co wspiera wzrost gospodarczy zarówno w danym kraju, jak i w państwach trzecich, zwłaszcza w krajach słabiej rozwiniętych.

Wspólna polityka handlowa UE należy do obszarów, w których Unia posiada pełne i wyłączne kompetencje. Innymi słowy, UE występuje w WTO w charakterze jednolitego podmiotu reprezentowanego przez Komisję, a nie państwa członkowskie. W imieniu wszystkich 27 państw członkowskich Komisja negocjuje umowy handlowe i broni interesów UE przed Organem Rozstrzygania Sporów WTO. Komisja składa Radzie i Parlamentowi regularne sprawozdania i zasięga ich opinii w sprawie treści wielostronnych dyskusji i strategii ich prowadzenia. Na mocy Traktatu z Lizbony Rada i Parlament są współustawodawcami i mają takie samo prawo do decydowania w sprawach związanych z handlem międzynarodowym.

Za pośrednictwem WTO UE stara się również wspierać stosowanie wielostronnych ram negocjacji handlowych w celu uzupełnienia negocjacji dwustronnych. Impas, w jakim znalazła się runda dauhańska, oraz fakt, że inni partnerzy handlowi preferują umowy dwustronne, zmusiły UE do częściowej rewizji długoterminowej strategii i powrotu do negocjacji dwustronnych i regionalnych.

Obecny impas w WTO świadczy również o tym, że w ciągu ostatnich 20 lat międzynarodowy system handlu diametralnie się zmienił. System ewoluuje, a nowe podmioty – zasadniczo kraje w okresie transformacji i kraje rozwijające się – odgrywają w tym procesie kluczową rolę. Liberalizacja międzynarodowego systemu handlu okazała się korzystna dla niektórych krajów rozwijających się, przynosząc im bezprecedensowy trwały wzrost gospodarczy. UE jest w pełni świadoma tych zmian i wskazuje na konieczność wyjścia poza dotychczasową logikę negocjacji oraz wypróbowania bardziej nowoczesnego podejścia wobec rosnącej roli kwestii regulacyjnych w porównaniu z kwestią taryf.

KONFERENCJA PARLAMENTARNA DS. WTO

Konferencja Parlamentarna ds. WTO jest wspólnym przedsięwzięciem Parlamentu Europejskiego i Unii Międzyparlamentarnej, mającym wspierać demokrację na

[4]Komunikat prasowy pt. „Komisja Europejska przedstawia kompleksowe podejście na rzecz modernizacji Światowej Organizacji Handlu”.

szczeblu międzynarodowym przez uzupełnienie wielostronnej współpracy w sprawach handlowych o aspekt parlamentarny.

Pierwsze formalne posiedzenie parlamentarzystów w WTO odbyło się w grudniu 1999 r. na konferencji ministerialnej WTO w Seattle. W 2001 r. Parlament i Unia Międzyparlamentarna połączyły siły i zorganizowały posiedzenie parlamentarne podczas konferencji WTO w Ad-Dausze. Posiedzenie to dało podstawy do utworzenia Konferencji Parlamentarnej ds. WTO.

Konferencja stanowi forum, na którym parlamentarzyści z całego świata mogą wymieniać się poglądami, informacjami i doświadczeniami dotyczącymi handlu międzynarodowego. Uczestnicy monitorują działania WTO, propagują skuteczność i sprawiedliwość w WTO, wspierają przejrzystość jej procedur, działają na rzecz doskonalenia dialogu między rządami, parlamentami a społeczeństwem obywatelskim, wpływają na kierunek rozmów w WTO oraz rozwijają potencjał parlamentów krajowych w sprawach dotyczących handlu międzynarodowego.

Konferencja Parlamentarna ds. WTO odbywa się podczas konferencji ministerialnych WTO. Ostatnie posiedzenie odbyło się w Genewie 6 i 7 grudnia 2018 r.

Wolfgang Iglar
09/2021

